

OLAN BİTEN

Eskisi gibi

Eskisinden üstün

Devlet tiyatrosu Tatbikat Sahnesi Sanat'kârları evvelki ayın sonundan Martın 27 sine kadar Küçük Tiyatro'da Pirandello'nun **Eskisi gibi, Eskisinden Üstün** adlı eserini oynadılar. Esere ilânlarda, komedyâ denmişti. Ama sahnede bir melodram gördük. Halk gülüyordu. Oynayanlar belki esere güldüğünü şanmışlardır. Ama halk, esere değil oynanışa gülüyordu. Ankaranın, ilçerinde pek kıymetlileri bulunan, genç sanat'kârlarını kırmak istemeyiz. Yalnız, yine onların iyilikleri için, şu kadarını olsun söylemeden geçmiyim. Bu gid'şle Devlet Tiyatrosu sanat'kârlarının en iyi oynayacakları eserler, bir zamanlar Agopyan'ların Çobanyan'ların, Rejisör Karakaş Efendilerin oynadıkları eserler olacak Niçevot'ar Pé-e-la-Chaise, Mezarlığı Cinayetleri falan . . .

O V. K.

Harcanan İstidat

10 Mart tarihli Ulus Gazetesinde şöyle bir demec okuduk.

"Millî davalarda daima ve her zaman yan yana, kucak kucakayız. Bu inançla vazifemi başarmaya çalışacağım," Ankaradan İstanbulla hareket ederken istasyonda Ulus Muhabirine bu demeci veren kimdir dersiniz. Celâl Bayar mı? Değil. Rıfıkmet Bayur mu? Değil. Fahri Kurtulus mu? Olabilir, ama o da değil.

Yukardaki sözleri söyleyen millî takıma katılmak üzere Ankaradan İstanbulla çağrılan bir futbolcudur. Bize kalırsa bu genci futbol maçlarında harcamak günah!

M. F.

396 ya Mektup

— Devam —

nefsi getirmiştir. Ey estetik hocaları neredesiniz? Ne zaman aranızdan biri çıkacak ta matematikle resmin, heykelin, nakışın özbeöz kardeş olduklarını, bunların hepsinin aynı tasarlama gücüne bağlı olduğunu fakir fukaraya anlatacak. B.hiyouim, Akademiye yalnız resim sevgisiyle gelenler de vardır, ama yüzde biri aşmayan bu çocuklar da ya zengin çocukları, yahut ta ailelerinde ressam bulunanlardır. Ondan ötesini, hele Anadolu'dan gelenlerin hepsini evvelâ edebiyat sevgisi sarar, güzel sanatlara hep bu kapıdan girerler. İşin tuh.fı şuki ortada edebiyata merak salanlar da çok defa Akademiye Liseye tercih ediyorlar.

İşte böyle canım kardeşim. Bana bu mektubu asıl yazıran sebebe g. lince:

Orta oku sıralarında onurları param parça olan 396 lar ya bir gün Akademiye gelemezlerse. Onları düşündüğüm zaman içime öyle bir acı çöktü ki. Henüz gözleri kapalı, şuursuz denecek bir gayrette bir edebiyata, bir resme, bir müziğe başvurana müstakbel meslektaşım, bütün bunları sana yardım etmek kaygusuyla yazıyorum. Akademiye gelmek imkânını bulamayanların gelenlerden çok daha fazla olduğunu biliyorum. Yüreği sızlayarak arzulanığı halde bir türlü Akademiye gelemeyen 396, bundan sonraki mektuplarımda hep seni düşüncecek, sana faydalı olmağa çalışacağım.

DERGİLER

Değirmen

Trabzon'da çıkan Değirmen Dergisinin ikinci sayısını gördük, sevdi. Köye gitmek, Yeni nesil başlıklı yazılarda bizim de savunduğumuz fikirler var. "Deniz vatan gibidir; sevgisi acıip şişelere doldurulup tekel mamulâtı gibi yaftalanamaz," cümlesiyle biten fıkrada, Fındık üzerine rapsodide, Pembe boyalı evin kızı adlı hikâyede yeni ve umutlu arayışlar var. S. Karan'ın Nümune Hastanesi Şiiri üstünde durduk. İçinde şöyle rahat söyleyişler var:

Hastanedir elbet koca Nümune Hastanesi
Kızlar güzel olmağa yline güzel belki
Ama yüzlerindeki renk ölü rengi
Kanepeye yığılıkcasına oturan Mehmet
Kkyünden dün geldi
Midesinden olacak ki derdi
Sağ eliyle karnını uğustu
ruyor
Duvarlarda sağlık, afişleri
İnce hastalık, kancalıkurt tife vesaire
Hastanedir elbet Nümune Hastanesi

Değirmen Dergisine selâmlar.

Türkçenin inceliği
Kırşehirde çıkan bir derginin yazarlarından biri, yine bu dergide Açık Muhabere başlığı altında eski hocasına sesleniyor. Diyor ki:

Türkçemizin incelik ve derinliklerini ve şiirlerimizin üstünlüğü vaktiyle bana öğreten müstesna görüşlerinize, bugünkü gençlik için filiz'e yazmak istemez misiniz? Sayın öğretmen, öğrencisine Türkçenin incelik ve derinliklerini öğreteceğine kaba Türkçe öğretseydi daha iyi olmaz mıydı?

YAPRAK

Bu misallerde romantizmin bütün hallerini görüyoruz, uçsan saçlar daniel, Ama, diyeceksiniz, bundan ne çıkar? Romantizm yalnız ölmüş bir edebiyat değil, her genç, kısa bir zaman için de olsa, yaşadığı bir hâldir. Bu hal Oktay Akbal'ı, kendinde, başkalarını da görmeğe, eserinde yaşatmaya engel olmasaydı, üzerinde bu kadar durulmaya değmezdi. Hikâyenin tek kahramanı ve şüphesiz hikâyesinin kendisi olan «Ben» hakkında ne öğreniyoruz? Yukardaki misallerde görüldüğü gibi boş ve avare dolaştığını. Daha başka şeylerde öğreniyoruz:

Çok sigara içmiş, başından bir iki aşk macerası geçmiş çocukluk hatıraları diri kalmış; bir de insanların hür ve mesut yaşamalarını arzuluymuş. Ama bütün bunlar bir insanı tanıtmaya, yaşatmaya yetmez. Kişi ancak başkalarıyla karşı karşıya gelince kendini belli eder; oysaki Oktay Akbal'ın hikâyelerindeki «Ben» in diğer insanlarla alış veriş pek azdır. «Yanımdan geçen kadın ve erkeklerin yalnız sesleri ve hafif kahkahaları bende kalıyordu. İşte «Ben» in şehrin insanlarıyla alış veriş. Onları sever gibi görünüyor, bu sevgiden sık sık bahsediyor, ama bu ancak lâfta kalan bir sevgi. Bir hikâyesinin insanları sevmesi onlara inanması; hepsinde bir roman kahramanı vasıfı olabilir. Halbuki Akbal öünde geçen, işlerinden dönen insanlar hakkında bakın ne diyor: «Görünüşleri başka içleri birdi» (S. 76) Bu söz bir sanat'kârın değil bir dik-

tatörün sözü olabilir. Sanat'kâr için insanların görüşleri bir de olsa, içleri başka başkadır. Gerçekçi sanat bu görüşle başlar. Oktay Akbal insanlardan ayıran romantizm, onun bu görüşe varmasına engel olmuş.

Bununla beraber Oktay Akbal bir kaç kişiyi yaşatmaya çalışmış daha doğrusu avare benliği dışında birkaç insanla ilgilenmiştir. Meğelâ evinin duvarlarını bir gazete baline sokan Mahmut bey yahut Yandan Çarklı hikâyesindeki siyah saçlı genç kız. Hikâyesinin dışında yaşamağa başladıkları için hikâyeleri güzelleştiren bu iki insanın gerçekliğinden ne yazık ki Oktay Akbal'ın kendisi de şüpheleniyor: «Yoksa Mahmut bey ve gazetesi sonbahar yağmuru altında dolaşan bazgın bir insanın sıkıntı, ümitsizlik içinde teselli aramak için yarattığı bir hayül miydi», (S. 22) . . . «Bana öyle bir mahlûk (siyah saçlı genç kız) hiç yaşamamış gibi geliyordu, onu sanki ben yaratmıştım», (S. 50)

(1) Oktay Akbal, Aşksız İnsanlar, İstanbul, 1949 Varlık Yayınları, 100 Kuruş.

tatörün sözü olabilir. Sanat'kâr için insanların görüşleri bir de olsa, içleri başka başkadır. Gerçekçi sanat bu görüşle başlar. Oktay Akbal insanlardan ayıran romantizm, onun bu görüşe varmasına engel olmuş.

Bununla beraber Oktay Akbal bir kaç kişiyi yaşatmaya çalışmış daha doğrusu avare benliği dışında birkaç insanla ilgilenmiştir. Meğelâ evinin duvarlarını bir gazete baline sokan Mahmut bey yahut Yandan Çarklı hikâyesindeki siyah saçlı genç kız. Hikâyesinin dışında yaşamağa başladıkları için hikâyeleri güzelleştiren bu iki insanın gerçekliğinden ne yazık ki Oktay Akbal'ın kendisi de şüpheleniyor: «Yoksa Mahmut bey ve gazetesi sonbahar yağmuru altında dolaşan bazgın bir insanın sıkıntı, ümitsizlik içinde teselli aramak için yarattığı bir hayül miydi», (S. 22) . . . «Bana öyle bir mahlûk (siyah saçlı genç kız) hiç yaşamamış gibi geliyordu, onu sanki ben yaratmıştım», (S. 50)

Aristo bir de şöyle der: «İstibdatta dalkavukluk ne ise demokraside de demagoji odur», Buradan anlaşılıyor ki demagog baik üzerindeki etkisini daha ziyade halkın duygusunu okşayarak, mizacına göre şerbet sunarak sağlamaktadır. Netekim kelimeyi yunancadakine uygun bir şekilde fransız diline sokan ilk hümanist'lerden Oresme'den beri, demagog, halkı pophohlyarak halka dalkavukluk ederek onu kendi emelleri için hattâ bazen sonradan da milleti istibdat içinde kıvrandırmak için - elde etmek isteyen, diye tanımlanmıştır.

2 — Demek ki demagoji bir yalancılık sanatıdır. Meselâ: Almanyanın bütün felâketi yahudilerle liberallerden geldi, diyerek emellerine varmayı kuran demagog, düpedüz yalan söylüyordu. Çünkü bunun hakikate uymadığı artık tarihe geçmiş bir olaydır. O halde böyle bir demagoji, tarihi sadece tanıf etmiş oluyor. Fakat «memlekette hürriyet var», diyerek geri fikirlerin yayılmasını, yahut yeniden canlanmasını isteyen demagogun durumu biraz başkadır. Memlekette hürriyet var sözü yalan olmayabilir. Ancak demagog burada hürriyetin yanlış bir tefsirini halka el çabukluğu ile kabul ettirivermek ister.

3 — Demagog kötüdür, iyi görünmek ister. Fakat bunun tersi de olmuş, yani iyi insanları, iyi cereyanları kötülemek için onları demagogiukla suçlayıp lekeliendirmeye uğraşmıştır. Klâsik ilk çağda demokrasi düşmanları, gerçek demokrasiyi batırmak amacıyla çok kere ona demagoji demişlerdir. Bunun ikinci bir misalini de 19 uncu yüzyılda Almanyada görüyoruz: Napoleon savaşları ve Viyana Kongresinden sonra, orta Avrupa hükümdarlarıyla Rusya çarı, Fransız devriminin aşladığı yahut hızlandırdığı hürriyetçi cereyanları boğmak için, memleketlerinde ağır bir istibdat rejimi kurdular ve liberal düşünceli kimseleri sürdüler, hapsedtiler, devlet memurluklarından uzaklaştırdılar. Almanca konuşulan ülkelerde bu hareketlerin bütününe «Demagogların koğuşturması: Demagogenverfolgung», denildi. Demagoglukla böylece vasıflandırılan kimseler arasında, zamanın en değerli devlet adamları, şairleri, edebiyatçıları, gazetecileri, feylozofları, profesörleri, yüksek tahsil öğrencileri . . . vardı.

HER SAYIDA BİR KELİME

DEMAGOJİ

1 — Yunan demokrasilerinde - ve en çok Atinada - mevkii ve konuşmadaki ustalığı sayesinde halk topluluklarının genel kâarıları üzerinde etkisi olan bir kimseye Demagog derlerdi. Demagog ile Demagoji kelimeleri ta klâsik ilk çağda kötü manada kullanılmaya başladı. Aristo, «Demagoglar, ancak kanunlar egemenliği kaybettikleri vakit belirlenir», der. Demek ki demagoji için, ilk çağ demokrasinin bozulmuş, soysuzlaşmış şeklidir, de diyebileceğiz.

Aristo bir de şöyle der: «İstibdatta dalkavukluk ne ise demokraside de demagoji odur», Buradan anlaşılıyor ki demagog baik üzerindeki etkisini daha ziyade halkın duygusunu okşayarak, mizacına göre şerbet sunarak sağlamaktadır. Netekim kelimeyi yunancadakine uygun bir şekilde fransız diline sokan ilk hümanist'lerden Oresme'den beri, demagog, halkı pophohlyarak halka dalkavukluk ederek onu kendi emelleri için hattâ bazen sonradan da milleti istibdat içinde kıvrandırmak için - elde etmek isteyen, diye tanımlanmıştır.

2 — Demek ki demagoji bir yalancılık sanatıdır. Meselâ: Almanyanın bütün felâketi yahudilerle liberallerden geldi, diyerek emellerine varmayı kuran demagog, düpedüz yalan söylüyordu. Çünkü bunun hakikate uymadığı artık tarihe geçmiş bir olaydır. O halde böyle bir demagoji, tarihi sadece tanıf etmiş oluyor. Fakat «memlekette hürriyet var», diyerek geri fikirlerin yayılmasını, yahut yeniden canlanmasını isteyen demagogun durumu biraz başkadır. Memlekette hürriyet var sözü yalan olmayabilir. Ancak demagog burada hürriyetin yanlış bir tefsirini halka el çabukluğu ile kabul ettirivermek ister.

3 — Demagog kötüdür, iyi görünmek ister. Fakat bunun tersi de olmuş, yani iyi insanları, iyi cereyanları kötülemek için onları demagogiukla suçlayıp lekeliendirmeye uğraşmıştır. Klâsik ilk çağda demokrasi düşmanları, gerçek demokrasiyi batırmak amacıyla çok kere ona demagoji demişlerdir. Bunun ikinci bir misalini de 19 uncu yüzyılda Almanyada görüyoruz: Napoleon savaşları ve Viyana Kongresinden sonra, orta Avrupa hükümdarlarıyla Rusya çarı, Fransız devriminin aşladığı yahut hızlandırdığı hürriyetçi cereyanları boğmak için, memleketlerinde ağır bir istibdat rejimi kurdular ve liberal düşünceli kimseleri sürdüler, hapsedtiler, devlet memurluklarından uzaklaştırdılar. Almanca konuşulan ülkelerde bu hareketlerin bütününe «Demagogların koğuşturması: Demagogenverfolgung», denildi. Demagoglukla böylece vasıflandırılan kimseler arasında, zamanın en değerli devlet adamları, şairleri, edebiyatçıları, gazetecileri, feylozofları, profesörleri, yüksek tahsil öğrencileri . . . vardı.

HIZIR

OKUYUCULARIMIZA

Sizlerden gördüğümüz ilgiyi gerektiği gibi karşılayamıyoruz. Meselâ ilk sayılarımızda gazetemize resim basacağını söylemiştik; sözümüzü tutamadık. Bunun suçu salt bize yükletilmemelidir. Ankarada gazetemizi sürekli olarak basacak bir matbaa bulamadık. Bununla beraber bu güçlükleri ilk ağızda önliyeceğimizi umuyoruz. Umdüğümüz çıkarsa okuyucularımıza daha güzel bir gazete okutturacağız.